

tresnuyant és una esmena de Chabàs de la forma *tresnochant* del manuscrit; és molt possible que Jaume Roig hagi usat aquesta forma estrangera com a més expressiva en aquesta descripció de la disbauxa dels joves, o potser pel fet que l'abusar de les festes i orgies nocturnes ja es mirava llavors com a cosa més cast. que val. —¹¹ En els furs d'Aragó s'ha usat en allusió a una cosa o bèstia penyorada que roman de nit en possessió del creditor després d'haver-se pagat el dret de penyora (*Fuero de Aragón*, ed. G. Tilander, § 16, 1; 33, 2); en l'ac. de 'pernoctar el bestiar en un lloc' apareix en una ordenació on es disposa que els ramats d'un poble poden entrar a péixer dins els termes i deveses de les viles veïnes, però «los ganados de la ouilla la qual es aiuntada a los términos de la otra uilla no-y deue[n] *trasnoytar*, por razón de pascamiento» (ib., § 281, 3); d'altra banda si es tracta dels ramats en passatge «los pastores pueden fincar lures tiendas allí en aquel pasage e *trasnoitar* en aquel término alleno una uega- da con lures greyes e con lures bestiaros... o encara dos uezes si no ent podieren exir» (ib., § 281, 6); la mateixa disposició en *Vidal Mayor* (ed. Tilander, § 25, VIII, 17-8, p. 489), amb la variant forma *trasnuitar*. —¹² Notem aquest passatge del *Fuero de Sepúlveda*: «Et si oueias... e otros ganados entraren a pascen en término de Sepulvega, e *trasnochando* y, mando el conçejo que las quinten» (§ 6, ed. de la Diputación de Segovia, 1953, p. 63); un altre exemple (ib., § 45a). —¹³ Fabra li assigna a més del sentit de 'passar la nit veïllant quan es va de viatge', el de 'pernoctar', és a dir, 'passar la nit fora del domicili', que hem notat amunt en l'equivalent aragonès; en aquesta accepció també devia ser usat en català antic com ho suggereix el sentit del derivat *tranuïta*, que donem a continuació. —¹⁴ Citem de l'estudi esmentat de G. Colon, pp. 24-25. —¹⁵ G. Colon, p. 27. —¹⁶ G. Colon, p. 26, que cita d'Alart, *Documents...* (París 1881), p. 131. —¹⁷ Colon dóna un altre ex. de c. 1272 de la zona de Morella (p. 26); aquest filòleg interpreta *bestiar de tranuïta* en un sentit més ample com 'el ramat que no té pleta per a passar la nit', i *AlcM* exagerant li assigna un significat encara més ample, com 'bestiar que passava la nit fora del seu clos, vagabundejant'. —¹⁸ Notem a més aquest passatge de Pere Marc (fi S. XIV): «Dompna-m platz ben arreada / --- E caval ab gran illada, / Ardit e be affrenat, / E sufren[t] be *trenuytada*» (citem de G. Colon, p. 32), on el sentit és «suportant bé les cavalcades o marxas nocturnes». —¹⁹ *AlcM* registra *xarnego* com a 'gos coniller' a Freginals, i a Tortosa *llop xarnego* 'llop més robust i més baix que el llop cer-ver'. —²⁰ No identifiquem l'animal en qüestió representat per *noctuls*, que *DAG.* (s. v.) dóna amb el següent passatge de *Flors de virtut* (1490, text molt malament editat): «talarita o *noctuls*... és un dels més luxuriosos animals que sien en lo món». Tampoc és clar què seria *talarita*; *noctuls* pot ser una mala grafia per una forma relacionada amb el

llatí *noctua* 'òliba', o més aviat una forma catalanitzada de l'it. *nòttolo* 'ratapinyada', que es trobaria en l'original de *Flors de virtut*, que fou traduït al català de l'italià; cf. el que diu Petrocchi de *nòttola* (variant de *nòttolo*) «il più forte e vorace dei pipistrelli». —²¹ Una forma *pernuitar* amb la influència de *tranuïtar* apareix en un text de l'últim quart del S. XIV (*AlcM*). —²² L'ús d'*anit* 'a la nit d'avui' en Eivissa ens el confirma PzCabr. en el seu glossari de mots eivissencs (s. v. *enit*). —²³ Sanchis Guarner, *Gram. val.* (València 1950), p. 259; JCoromines té recollit *anit* en aquest sentit a Tor (Alt Pallars, 1933). —²⁴ *REW*, 5973 i *FEW* VII, 217a esmenten els filòlegs que han tractat aquesta qüestió; hi podem afegir Nobiling que s'expressa a favor de **HANOCHE* (*ASNSL* CXXIV, 336) i Tobler que parla a favor d'*AD NOCTEM*, citant de Mousket 22225: «A Duwai gint li vois a nuit», on el sentit no és ni la nit anterior ni la nit venidera (*ASNSL* CXX, 222).

Nita, *V. nyita* *Nitedat*, *V. net* *Nitejar*, *V. nic*, *niga* (NEGUIT) *Nitid*, *nitidament*, *nitidesa*, *V. net* *Nito*, *niti*, *V. nic*, *niga* (NEGUIT)

NÍTOLS (variant *nyítols*), m. pl., mot que apareix en els diccionaris catalans com a nom de diferents òrgans del cos no ben definits, i té relació amb *nitos* 'follets, esperits maliciosos' i aquest amb el fr. ant. i dial. *niton* 'malson', 'follet' (fr. *lutin* 'follet'). □ 1.ª *doc.*: 1764 *CRos*, *Dic. val.-cast*.

Aquest lexicògraf indica que *nyítols* es diu de qual-sevol part del centre o interior del cos, que no sigui os ni carn, com per exemple «nervios, fibras, tuétanos, entrañas» (p. 168). Segons Escrig (1851) *nyítols* són «bofes» (pulmons), i per a MGadea (1891) tots aquests sentits donats per *CRos* i Escrig. Lab. (1839) dóna *nítols* com a mot familiar en el sentit de 'glàndules de sota la barba, paròtides', Bulbena (1905) en el de 'pòmuls', i *DAG.* com 'os que surt a l'encaix de les barres', sense localitzar el lloc. El mot ha trobat el seu camí al *DFa.*, que inclou *nítols* com a 'entranyes' evidentment a base de l'article de *DAG.* *nyítols*, que s'hi dóna en l'expressió *treure els nyítols* 'arrencar el fetge, les entranyes' com a usual a Val. Té molta raó *AlcM* que a la vista de tot això afirma que en realitat s'ha perdut la noció exacta del significat de *nyítols* i que les interpretacions que li fan no són gaire segures.¹ De fet, l'anàlisi de les dades mostra que aquest mot devia usar-se, en un principi, normalment en la citada expressió *treure els nyítols* en certs sentits figurats i que els significats que ens donen els esmentats diccs. devien ser-ne una interpretació imprecisa. La definició de *CRos*, per ex., fou basada en l'ús de *treure els nyítols* en la situació que ell ens descriu així: «quando alguna muger enfadada contra su hijito u hijita, le dice: "Si't mam-prench (=t'agafo), te trauré els nyítols", construido en castellano dirá: "si te empenndo, te sacaré las entrañas", o "te sacaré los tuétanos"» (p. 168). Aquesta mateixa amenaça apareix efectivament en l'obra de Fra Lluís Galiana, *Rond. de Rondalles* (València 1776),